

УДК 347.4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Л. Коврижних

*Інститут (філія) Московської державної
юридичної академії імені О.Е. Кутафіна в м. Кірові
вул. Московська, 30, 610000 Кіров, Російська Федерація*

Проаналізовано зміст поняття «інформація». Досліджено суперечності правових норм, які регулюють відносини щодо інформації й актуалізації інформаційного законодавства.

Ключові слова: інформаційне законодавство, інформація, відомості, власник інформації, база даних.

У період побудови інформаційного суспільства в Росії виникають нові суспільні відносини, що потребують правової регламентації, активно розвивається молода галузь російського права – інформаційне право.

Інформація, інформаційні технології та інформаційні системи сьогодні є об'єктами різного роду правовідносин.

Зупинимось детальніше на одному із ключових понять інформаційного законодавства – понятті «інформація».

В тлумачному словнику С.І. Ожегов пропонує два лексичні визначення цього слова:

1) відомості про навколишній світ і процеси, що в ньому протікають, які сприймаються людиною або спеціальним пристроєм;

2) повідомлення, яке інформує про стан справ, стан чого-небудь [1, с. 250].

Інформація тут визначається через дві категорії: «відомості» – у випадку сприйняття її людською свідомістю чи спеціальним пристроєм, наприклад, електронною обчислювальною машиною, і «повідомлення». Такий підхід застосовується і в російському законодавстві. Легальне визначення поняття «інформація» вперше було закріплено в приписах першого базового закону інформаційного законодавства – Федерального закону від 20 лютого 1995 р. № 24-ФЗ (ред. від 10 січня 2003 р.) «Про інформацію, інформатизацію і захист інформації». Відповідно до норм ст. 2 вказаного закону під інформацією розумілись «відомості про осіб, предмети, факти, події, явища і процеси незалежно від форми їх вираження» [2]. Чинне законодавство визначає дефініцію «інформація» більш широко, не окреслюючи область змісту самих відомостей. Згідно зі ст. 2 Федерального закону від 27 липня 2006 р. № 149-ФЗ (ред. від 6 квітня 2011 р.) «Про інформацію, інформаційні технології і про захист інформації» (далі – Закон про Інформацію) інформація – це «відомості (повідомлення, дані) незалежно від форми їх вираження» [3], інформацією законодавець вважає відомості будь-якого змісту.

Спробуємо проаналізувати окремі положення діючого законодавства, що регулює відносини з приводу інформації.

Так, положеннями ст. 5 Федерального закону від 12 серпня 1995 р. № 144-ФЗ (ред. від 8 грудня 2011 р.) «Про оперативно-розшукову діяльність» закріплюється право особи, винність якої у вчиненні злочину не доведена у встановленому законом порядку витребувати від органу, що проводить оперативно-розшукову діяльність, «відомості про отриману про неї інформацію у межах, що допускаються

вимогами конспірації і унеможлиблюють розголошення державної таємниці» [4]. Як ми бачимо, наведена норма не погоджена з положеннями Закону про Інформацію. За логікою Закону про Інформацію особа, винність якої у вчиненні злочину не доведена у встановленого законом порядку, має право на отримання «відомостей про відомості».

У нормативних правових актах можна зустріти і прямо протилежне трактування. Так, згідно п. 20 Положення про ведення реєстру єдиних постачальників російського озброєння і військової техніки, затвердженого Постановою Уряду РФ від 14 січня 2008 р. № 7 (ред. від 2 березня 2010 р.) «інформація про відомості», що містяться в реєстрі, надається уповноваженим органом на запити з дотриманням вимог законодавства Російської Федерації про захист державної таємниці [5]. На жаль, ми також спостерігаємо неузгодженість даної правової норми приписам Закону про Інформацію. Так, якщо слідувати логіці Закону про Інформацію, то уповноважений орган зобов'язаний надати «інформацію про інформацію», що міститься в реєстрі єдиних постачальників російського озброєння і військової техніки.

У нормативних приписах чинного законодавства зустрічається і інша позиція – закріплення поняття «відомості» і «інформація» в якості незалежних один від одного об'єктів правовідносин. Наприклад, у відповідності з положеннями пп. 4 п. 1 ст. 2 Федерального закону від 8 березня 2011 р. (ред. 30 листопада 2011 р.) № 35-ФЗ «Статут про дисципліну працівників організацій, що експлуатують особливо радіаційне небезпечні і ядерно небезпечні виробництва і об'єкти в області використання атомної енергії» працівники експлуатуючих організацій зобов'язані «забезпечувати захист і (або) збереження відомостей, що становлять державну, комерційну таємницю, іншу інформацію з обмеженим доступом, якщо виконання трудових (службових) обов'язків пов'язане з використанням таких відомостей, інформації» [6]. У зазначеній правовій нормі інформація і відомості визначені як самостійні і незалежні один від одного об'єкти правовідносин.

Як ми бачимо, якість нормативних приписів, що регулюють відносини з приводу інформації, далека від досконалості, відсутня системність, внутрішній зв'язок правових приписів. Тому для того, щоб надалі уникнути подібних колізій правових норм, на наш погляд, під час прийняття нормативних правових актів, що регулюють відносини з приводу інформації, потрібно узгоджувати їх з системотворчим актом інформаційного законодавства – Законом про Інформацію.

Торкнемося ще однієї існуючої проблеми інформаційного законодавства – проблеми його актуалізації, зокрема за час дії Федерального закону від 20 лютого 1995 р. № 24-ФЗ (ред. від 10 січня 2003 р.) «Про інформацію, інформатизацію і захист інформації» нормативні правові акти, що їх прийняли, були орієнтовані на термінологічний апарат, закріплений у нормах вказаного закону. Внесення змін в понятійний апарат інформаційного законодавства приписами Закону про Інформацію не могло не потягнути за собою неузгодженість чинних правових норм.

Так, згідно з приписами ст. 2 Закону про Інформацію суб'єктом правовідносин визнається володілець інформації як «особа, яка самостійно створила інформацію або отримала на підставі закону чи договору право дозволяти чи обмежувати доступ до інформації, визначеної за якими-небудь ознаками», а інформація чинним законодавством не розглядається як об'єкт права власності.

Однак, положення п. 3 ст. 4 і ст. 10 Закону РФ від 21 липня 1993 р. № 5485-1 (ред. від 8 листопада 2011 р.) «Про державну таємницю» визначають правовий статус «власника інформації». Нормами ст. 15 Федерального закону від 26 грудня 1995 р. № 209-ФЗ (ред. від 28 лютого 2012 р.) «Про геодезію і картографію»

встановлюється обов'язок «володільців інформації про об'єкти місцевості на території Російської Федерації» передати копії документів, що містять цю інформацію на запити відповідних суб'єктів [7]. Наведені правові приписи визначають інформацію як об'єкт права власності. Справді, інформація як об'єкт права власності була визначена нормами ст. 6 «Інформаційні ресурси як елемент складу майна і об'єкт права власності» Федерального закону від 20 лютого 1995 р. № 24-ФЗ (ред. від 10 січня 2003 р.) «Про інформацію, інформатизацію і захист інформації».

До суб'єктів правовідносин цей закон зачислявав, відповідно, власників інформаційних ресурсів, інформаційних систем, технологій і засобів їх забезпечення, володільців інформаційних ресурсів, інформаційних систем, технологій і засобів їх забезпечення і користувачів (споживачів) інформації.

На жаль, з прийняттям Закону про Інформацію не були внесені відповідні зміни до чинного законодавства. На нашу думку, в даній ситуації необхідно орієнтуватися на норми Закону про Інформацію як базового закону інформаційного законодавства і внести відповідні поправки до вищезгаданих законів.

З 1 січня 2008 р. діють норми IV частини Цивільного кодексу Російської Федерації, що закріплюють права на результати інтелектуальної діяльності і засоби індивідуалізації [8]. Інформація, наприклад, літературні, драматичні та інші твори, а також інформаційні технології, зокрема, програми для електронних обчислювальних машин, є об'єктами авторських прав. Бази даних розглядають як складений твір. Підбір або розташування матеріалів у базах даних (упорядкування) стосується об'єктів авторського права.

На нашу думку, необхідно позитивно оцінити підхід законодавця до внесення змін у дефініцію «база даних». Приписами ст. 1260 частини IV Цивільного кодексу Російської Федерації база даних визначається як «представлена в об'єктивній формі сукупність самостійних матеріалів (статей, розрахунків, нормативних актів, судових рішень і інших подібних матеріалів), систематизованих таким чином, щоб ці матеріали могли бути знайдені і опрацьовані за допомогою електронної обчислювальної машини (ЕОМ)». Згідно з цим визначенням, база даних – це сукупність самостійних матеріалів, систематизованих, структурованих певним чином. Раніше чинне законодавство нормами п. 1 ст. 1 Закону РФ від 23 вересня 1992 р. № 3523-1 «Про правову охорону програм для електронних обчислювальних машин і баз даних» визначало базу даних як об'єктивну форму представлення і організації сукупності даних, «систематизованих таким чином, щоб ці дані могли бути знайдені і опрацьовані за допомогою ЕОМ» [9]. У цьому випадку під базою даних розуміли об'єктивну форми представлення певних даних. Безсумнівно, формулювання чинного законодавства є більш коректним і точним.

Однак потрібно зазначити, що відповідні зміни внесені не у всі нормативні правові акти чинного законодавства. Так, норми пп. 1 п. 1 ст. 2 Федерального закону від 10 січня 2003 р. № 20-ФЗ (ред. від 25 грудня 2008 р.) «Про Державну автоматизовану систему Російської Федерації «Вибори» як і раніше визначають базу даних ДАС «Вибори» як об'єктивну форму «представлення і організації сукупності даних, систематизованих так, щоб ці дані могли бути знайдені і опрацьовані з використанням комплексу засобів автоматизації ДАС «Вибори» [10]. На наш погляд, видається доцільним таку дефініцію узгодити з приписами частини IV Цивільного кодексу Російської Федерації, що визначають зміст поняття «база даних».

Як резюме хотілося б зазначити, що для запобігання колізіям нормативних приписів інформаційного законодавства доцільно під час прийняття нових нормативних правових актів, а також у разі внесення змін в окремі правові норми

детальніше узгоджувати всі зміни, що вносяться, з чинними нормами права, щоб не виникло нових колізій правових норм.

Список використаної літератури

1. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – М., 1997. – 1674 с.
2. Об информации, информатизации и защите информации : Федеральный закон от 20 февраля 1995 г. № 24-ФЗ // Российская газета. – 1995. – № 39.
3. Об информации, информационных технологиях и о защите информации : Федеральный закон от 27 июля 2006 г. № 149-ФЗ // Российская газета. – 2006. – № 165.
4. Об оперативно-розыскной деятельности : Федеральный закон от 12 августа 1995 г. № 144-ФЗ (ред. от 8 декабря 2011 г.) // Российская газета. – 1995. – № 160.
5. Об утверждении Положения о ведении реестра единственных поставщиков российских вооружения и военной техники : постановление Правительства РФ от 14 января 2008 г. № 7 // СЗ РФ. – 2008. – № 3. – Ст. 197.
6. Устав о дисциплине работников организаций, эксплуатирующих особо радиационно опасные и ядерно опасные производства и объекты в области использования атомной энергии : Федеральный закон от 8 марта 2011 г. № 35-ФЗ // Российская газета. – 2011. – № 51.
7. О геодезии и картографии : Федеральный закон от 26 декабря 1995 г. № 209-ФЗ // Российская газета. – 1996. – № 7.
8. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть четвертая) от 18 декабря 2006 г. № 230-ФЗ // Российская газета. – 2008. – № 289.
9. О правовой охране программ для электронных вычислительных машин и баз данных : Закон РФ от 23 сентября 1992 г. № 3523-11 // Российская газета. – 1992. – № 229.
10. О Государственной автоматизированной системе «Выборы Российской Федерации» : Федеральный закон от 10 января 2003 г. № 20-ФЗ // Российская газета. – 2002. – № 5.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИНФОРМАЦИОННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Л. Коврижных

*Институт (филиал) Московской государственной
юридической академии имени О.Е. Кутафина в г. Кирове
ул. Московская, 30, 610000 Киров, Российская Федерация*

Проанализировано содержание понятия «информация». Исследованы противоречия правовых норм, регулирующих отношения относительно информации и актуализации информационного законодательства.

Ключевые слова: информационное законодательство, информация, сведения, владелец информации, база данных.

ACTUAL PROBLEMS OF INFORMATION LEGISLATION

L. Kovrizhnyh

*Kirov Institute of Kutafin Moscow State Law Academy
Moskovskaya Str. 30, RU – 610000 Kirov, Russian Federation*

In the article the author analyzes the concept of the term «information». Inconsistencies of legal norms, regulating information relations and actualization of information legislation, are highlighted.

Key words: information legislation, information, data, information possessor, data base.

*Стаття: надійшла до редакції 27.12.2012
прийнята до друку 14.01.2013*